

HERDENKING

Gedurende vier jaar herdenkt de hele wereld de Eerste Wereldoorlog. In de periode 2014-2018 is het honderd jaar geleden dat Europa werd bezet door het Duitse leger en er een hevige loopgravenoorlog werd uitgevochten. Sporen van de Grote Oorlog zijn zeker ook in het Land van Dendermonde terug te vinden. In september 1914 werd de stad Dendermonde verwoest, maar ook in de omringende gemeenten heeft de oorlog een diepe impact gehad. Gedurende vier opeenvolgende jaren moest de bevolking van het Land van Dendermonde een dagelijkse strijd voeren. De erfgoedcel wil met deze reeks van oorlogskranten de beleving van de Grote Oorlog in het Land van Dendermonde vertellen. Niet zozeer de grote veldslagen krijgen aandacht, maar wel de kleine getuigen van dit wereldconflict.

Eerdere edities van de oorlogskrant handelden over kinderen in bezet gebied, steunverlening, de chaos van de eerste maanden en samenwerking met en verzet tegen de bezetter. Deze vijfde editie gaat over soldaten uit het Land van Dendermonde. De informatie voor deze oorlogskrant is aangeleverd vanuit het lokale erfgoedveld. Heel wat deskundige vrijwilligers onderzochten de gebeurtenissen tijdens de Grote Oorlog in de regio. Ook uit het historisch onderzoek naar het dagelijks leven tijdens de Eerste Wereldoorlog dat door historici van vzw Geheugen Collectief werd uitgevoerd in opdracht van de erfgoedcel is een bron van informatie.

SOLDATEN UIT HET LAND VAN DENDERMONDE

De oorlog beïnvloedde het leven van alle mensen, maar in eerste plaats ondervonden natuurlijk de soldaten de gevolgen van de oorlog aan den lijve. Sommigen vochten en stierven in de eigen streek, anderen beleefden de oorlog in de loopgraven aan de IJzer, nog anderen trokken naar meer exotische streken... Maar allemaal vochten ze voor hun vaderland en tegen de bezetting/bezetter van hun geboortegrond. In deze oorlogskrant staan hun verhalen centraal. Soms krijgen de soldaten zelf het woord, soms vertellen anderen hun bijzondere levensverhalen en bizarre heldendaden. Maar altijd gaat het over hoe de oorlog het leven van de soldaten helemaal op zijn kop zette.

Afbeelding van één van de broers: Francois (Sooi) Nelis. © Heem- en Oudheidkundige Kring Berlare.

WEDSTRIJD publicatie 'Tegen-Strijd'

De tentoonstelling 'Tegen-Strijd' sloot op 13 december de deuren. Wie niet de tijd heeft gehad om een bezoekje te brengen aan de tentoonstelling kan zich nog altijd wenden tot de gelijknamige publicatie of tot de digitale spin off van de tentoonstelling op www.erfgoedbanklandvandendermonde.be.

In een winning mood? Ook via onze nieuwsbrief geeft de Erfgoedcel regelmatig prijzen weg. Schrijf je daarom nu in via onze website www.egclandvandendermonde.be.

De Erfgoedcel Land van Dendermonde geeft vijf 'Tegen-Strijd'-boeken weg aan wie het antwoord kent op volgende vraag:

'Na de oorlog wacht er Edgard Blancquaert een mooie academische carrière. Wat is het hierbij het hoogtepunt?' Het antwoord leest u ergens in deze oorlogskrant.

Mail jouw antwoord naar info@egclandvandendermonde.be voor 1 maart. Diezelfde week worden de winnaars bekend gemaakt en gecontacteerd.

Resultaten wedstrijd duokaarten tentoonstelling 'Tegen-Strijd'

'Welke straf kreeg Jules Bayens uit Serskamp voor het houden van duiven tijdens de Eerste Wereldoorlog?' Dat was de wedstrijdsvraag in de vorige oorlogskrant. Bayens kreeg twee jaar gevangenisstraf en een boete van 1000 mark. Uit de vele juiste inzendingen trok een onschuldige hand deze gelukkigen: Ann Keirsmakers, Luc Peleman, Werner Smekens, Mieke Roose en Alex Vercauteren. Zij ontvingen reeds hun duicketets om de tentoonstelling Tegen-Strijd nog te kunnen bezoeken.

DE BROERS SOOL, IVO, FIEL EN STAAF NELIS

Een bijdrage van Marcel Nelis, opgetekend door Marc Van Gysegem uit Berlare.

Bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog telt de familie Nelis uit de Molenhoek naast een dochter nog vijf zonen, allemaal geboren voor de eeuwwisseling en dus op de leeftijd gekomen om hun vaderlandse plicht te vervullen. Ivo, Fiel, Staaf en Sooi (François) geven zich op als vrijwilliger en één broer wordt later opgeëist (de vader van oudschepen Marcel Nelis). Alle vier komen ze in de frontlinies terecht. Drie zullen het er levend vanaf brengen. Ivo en Staaf strijden mee in heel wat schermutselingen. Staaf wordt enkele keren krijgsgevangen genomen en nadien, samen met andere lotgenoten, weer uitgewisseld tegen Duitse krijgsgevangenen. De dagelijkse doden, de erbarmelijke levensomstandigheden, de knagende honger en troosteloze uitzichtloosheid in de loopgraven zorgen ervoor dat bij heel wat soldaten aan beide kanten overlevingsdrang soms de bovenhand haalt op menselijkheid. Getuige het volgende indianenverhaal. Ivo Nelis maakt meermaals verschrikkelijke bajonetgevechten mee: steken om te hebben, opzij gooien, omdraaien en herbeginnen. Op een keer gaat het mis. De Duitsers sluiten een aantal Belgen in en hun commandant beveelt: 'Kaputt maken'. In het daaropvolgende gearrewar kunnen Ivo en één van zijn kompanen met hun wapen ontkomen. Ze kruipen achter de Duitse linies tot aan een hofstee waar vier Duitsers smakelijk zitten te eten. Opgewonden en totaal uitgehongerd vallen Ivo en zijn makker binnen, steken de nietsvermoedende Duitsers neer met de bajonet en verorberen de maaltijd vooraleer ze in 't donker terug naar hun

linies sluipen.

Oorlogsvrijwilliger Theofiel Nelis onderscheidt zich in oorlogstijd, want hij wordt gedecoreerd. Hij bedient een zware mitrailleur met waterkoeling. 's Winters en bij nacht kan hij daaraan zijn voeten opwarmen als hij van dienst is. Sooi tenslotte is een speciaal geval: weerspanning en opstandig, zowel thuis als elders. Als jongeman provoceerde hij ooit door te gaan biechten met een exemplaar van dagblad 'Vooruit' ostentatief in zijn vestzak. Eens aan het front ontvangt hij - in tegenstelling tot de andere soldaten - geen post. Hij heeft als vrijgezel weinig vrienden en ook zijn moeder is haar weerbarstige zoon thuis liever kwijt dan rijk. Wanneer de loopgravenoorlog in een patstelling terecht komt, zit Sooi in een voorpost met goed uitzicht op de Duitse linie enkele tientallen meters verder. Sommige dagen gebeurt er weinig aan het front en verslapt de aandacht danig aan beide kanten. De soldaten gooien allerlei rommel (oude koffiekannen, stenen en allerhande 'brof') naar de andere loopgracht om kogels te sparen of gewoon om mekaar wat te pesten. Op een keer kidnaapt Sooi tijdens een eenmansactie bij verrassing een Duitser uit de tegenoverliggende loopgracht, sleurt hem naar de Belgische kant en ondervraagt hem in 't Berlaars (wat voor die vijand mogelijks als een soort plat Duits klinkt) over hoe het er in de vijandige linies aan toegaat. Zijn grote heldendaad gebeurt in ongeveer dezelfde omstandigheden. Na een bloedige confrontatie ligt een Belgisch soldaat, in de buik gescho-

ten, bij de Duitse linies te huilen en te kermen. De Duitsers maken hem niet af en kijken er niet naar om als vorm van psychologische oorlogsvoering. Voor soldaten is dit één van de meest frustrerende situaties: horen hoe een kameraad die men niet kan redden huilend ligt te sterven. Sooi kan het niet meer aan, springt op de 'parapet', gooit zijn wapen en kapotjas af en loopt rustig naar de Duitsers toe. Die staan met open mond te kijken naar de ongewapende Belg. "Kom alhier", zegt Sooi, "ik zal die schreeuwmuil hier maar meepakken zeker?" waarop hij de arme gekwetste optilt en terugdraagt naar de Belgische linie. De Duitsers zijn zo verbouwereerd dat niemand een schot lost. Naderhand blijkt dat de gewonde de zoon is van een heuse baron. Dit huzarenstukje levert de ongeletterde Sooi Nelis eretekens en korporaalstrepen op. Op 15 april 1916, bij een chaotische schermutseling, raakt een kogel hem in het achterhoofd, op het moment dat zijn eenheid klaar staat om naar boven te stormen, het geweer in aanslag. Sooi wordt begraven in Adinkerke. Zijn ouders vernemen Soois overlijden pas na de oorlog. In 1919 verzoekt een brief van justitie de genaamde Nelis François voor veertien dagen in de gevangenis te komen zitten omdat hij vlak voor zijn indiensttreding iemand een serieuze pandoering heeft verkocht.

Dit artikel verscheen eerder ook in het tijdschrift van de Heem- en Oudheidkundige Kring Berlare (Jg. 22, nr. 2, november 2004)

CORRESPONDENTIE VAN ACHIEL ARTHUR BACKX

Een bijdrage van André Van Damme uit Wetteren.

Achiel werd geboren op 15 december 1894 in Wetteren (ten Ede) als zoon van Frans en Maria Adèla Van Alboom. Met wat geluk werd de correspondentie die Achiel voerde met zijn broer (en peter) Louis ontdekt bij een opruiming in een oud metalen cichoreidoosje. Ze vormt de basis van dit oorlogsrelaas. Louis is reeds bij het leger als zijn broer met de lichte van 1914 wordt opgeroepen. Op 24 september vraagt hij naar het adres van Achiel en voegt in zijn schrijven toe dat het nog altijd goed gaat. Hij bevindt zich dan in Kruike, in de fortengordel om Antwerpen. Broer Achiel antwoordt op 28 september dat hij in Kontich zit bij

het 3^e Chasseurs. Begin oktober meldt Achiel de verhuizing naar Poperinge waar hij gezond en wel aankomt. Na een aantal omzwervingen zonder veel eten, komt hij in Duinkerke terecht, waar de ontvangst hartelijk is. Achiel vindt er ook zeven bevriende soldaten uit Wetteren ten Ede terug: Jozef De Bruycker, Richard Van Heden, Maurits van De Velde, Maurits Scheire, Modest Strobbe en Michel Ponnet. Hij verblijft nu in de Kazerne Proteau in Cerboire van waaruit de volgende brief op 11 november vertrekt. Achiel doet nog eens zijn verhaal over de tocht van de laatste dagen: "tranchees gegraven in Duffel", "kanonballen vlogen ons om de

oren", "één makker geraakte gekwetst". Zijn broer Louis is ondertussen als krijgsgevangene in Kamp Zeist (Nederland) terechtgekomen. Hij dient als tussenpersoon voor nieuws over de Wetterse vrienden. Door bemiddeling van Gustaaf Van der Meersche komen de brieven aan bij het thuisfront in België.

Hieronder volgen nog enkele brieven met daarin het verdere verloop van de legerdienst van Achiel aan de hand van zijn correspondentie met de broer Louis. Het is de kroniek van een aangekondigde dood...

Een voorbeeld van hoe de brieven door de twee broers werden gebruikt om naar huis te schrijven. © André Van Damme

Mei 1915 - Saint Lô - Achiel schrijft een brief aan de ouders

Hospitaal Jeanne D'Arc - nr 2 (Manche)

Na lang wachten heb ik de gelegenheid te schrijven. Ge zult misschien al gehoord hebben dat ik gekwetst ben, maar stelt u gerust ik ben niet gevaarlijk gekwetst. Het is enkel maar aan mijn bil van een kogel en ik ben hier heel goed in het hospitaal. Goed eten en 2 maal daags wijn dat is opperbst. En dan nog 4 uur gaan wandelen in de stad. Zo ge ziet dat het hier goed is en het bijzonderste is dat ik een enige tijd zal uit het gevaar zijn. Nu beminde ouders, broeders en zuster, Hoe gaat het met u...? En met de boerderij en de beesten? En laten de Duitsers u nog met rust? Ik denk dat de oorlog niet lang meer gaat duren want ik heb gehoord dat Italië ook gaan mee vechten en dan zal hij nogal gauw de Vlaanderen moeten ontvluchten. Er komen hier veel vrijwilligers die zeggen dat ze van den Duits binnen gepraagd werden, is dat waar of niet. Hebben ze nog naar Gustaaf niet gepraagd. Hij moet voorzichtig zijn dat hij hier niet komt als het niet van doen is. Als de Duitsers hem niet vragen dat hij dan maar thuis blijft. Het is thuis beter dan hier. Het is genoeg met mij want in den tranchee is het geen kermis zulle. Nu ge moet daarom niet denken dat ik geen koerage meer heb, in tegendeel ik heb meer koerage dan vroeger want wij zijn zeker van de overwinning en ik hoop dat het niet lang meer zal duren of dat wij zullen te samen zijn op den Eed [Ten Ede]. Ik heb hier ook nog eens te communie geweest met Sinksen, ik heb hier schone gelegenheid.

17.10.1915 - Zeist - Brief van Louis aan thuis

Ik kreeg een brief van Jozef De Bruycker dat Achiel erg gekwetst is aan de kaak van zijn gat (hesp) door een stuk schrapnel [bommen die in de lucht springen]. Hun regiment bevond zich aan den Ijzer onder een hevige bombardement. De makker van Achiel werd gekwetst aan de hand van een stuk schrapnel. Achiel sprong hem ter hulp toen een tweede kwam waardoor Achiel getroffen werd. Hij werd spoedig weggedragen door het Rode Kruis om een weinig verder uit het grote gevaar de eerste zorgen te worden toegediend en het heilig oliesel te ontvangen. Aan Jozef die zich op dat ogenblik daar bevond heeft hij gevraagd mij te schrijven en ons een vaarwel te groeten daar hij dacht zelf de gelegenheid niet meer te hebben. Hij is op een "oto" (auto) van het rood kruis geladen en naar het eerste hospitaal in de nabijheid gebracht. Met de grootste vreugde ontving ik na dagen een kaartje door hem zelf geschreven dat er geen levensgevaar bestond. Dan nog een kaartje en een brief van een ander omdat hij niet kon schrijven omdat hij op zijn buik moest liggen. Later is hij in de plaaster gelegd. De kameraden gaan hem dikwijls bezoeken. Hij zou nu stillekens aan het beteren zijn, maar heel stillekens. Hij bevindt zich in het hospitaal Cabour tot Adinkerke juist op de uiterste grens van België. Hij wordt verzorgd door zusterkens en is zeer tevreden over de verpleging doch heeft nog altijd veel pijn bij het vermaken der wonde.

16.11.1915 - De Wilde J.B. - Oost-Vleteren aan vriend Louis

Ik heb uwen brief ontvangen en ik heb aan de vraag voldaan om hierover de nauwkeurigste inlichtingen daarover te verschaffen. Het is droevig genoeg geachte vriend u zulk droevig nieuws te moeten geworden, maar het is de wil gods en hij die geschiedt. Vriend Louie ik heb zondag naar Adinkerke geweest en uw broeder Achiel die ligt daar begraven op het kerkhof zelf van Adinkerke. Hij is overleden den 27.09.1915 zo staat het op zijn kruisje geschreven, zodus dat is juist op de kermis geweest. Uw broeder heeft gekwetst geweest in de bil van obus of schrapnel en naar het schijnt hebben ze zijn bil moeten afzetten en is het in het kwaad geslegen en dat is de oorzaak van de dood van uw broeder. Hij is overleden in het hospitaal Caboor aldaar, en hij had mij in een brief gevraagd voor eens bij hem te komen. En aangezien, geachte vriend den congee dan juist gesloten was en wij dan 11 uren van malkander waren, heeft het mij onmogelijk geweest voor aan zijn vraag te voldoen. Geachte vriend, maar aangezien hij al een tijdje in het hospitaal was moogt gij en de gehele familie hun gerust stellen dat hij toch de heilige rechten ontvangen heeft en dat hij aldaar gerust in den Heer ontslapen is. Zo beste vriend troost u in hun lot, want voor mij, uw broeder is gelukkig dat hij bij god in den hemel mag rusten want er zijn hier zo vele jongens en strijdmakkers die er naar trachten naar de hemel te mogen gaan om van deze vreselijke wereld gescheiden te zijn.

Foto uit Zeist van broer Backx Karel Lodewijk (Louis). © Privéarchief

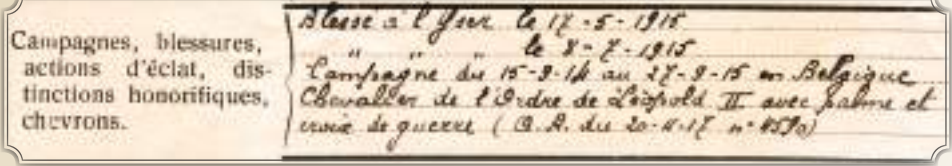
André Van Damme is in het kader van zijn onderzoek (dat in 2018 gepubliceerd moet worden) op zoek naar meer informatie over deze Gustaaf Van Der Meersche en de rol die hij speelde bij het overbrengen van de brieven. Zijn naam komt ook voor in het dagboek van Florent Van Den Berge uit Wetteren, die schrijft: "Hij lag met een boot in de visserij - later zou hij mij nog een grote dienst bewijzen." Wie hier meer over weet mag ons altijd contacteren.

Foto van het doosje waar de correspondentie in stak. © André Van Damme

Voorzijde bidprentje met afbeelding. © André Van Damme

Kopie stamboekformulier met de kwetsuren. © André Van Damme

Zelfde formulier over het overlijden. © André Van Damme

OSCAR VAN LEMBERGEN: STERVEN IN DEN VREEMDE

Een bijdrage van Patrick De Landtsheer.

Oscar Van Lembergen

De Grembergse krijgsarts
Albert Jan Van Driessche

Doodsprentje van Oscar
Van Lembergen

Zoals vele lotgenoten wordt Oscar Van Lembergen gemobiliseerd en op 1 augustus ingezet in de veldtocht van het Belgisch leger die duurt tot 26 oktober van hetzelfde jaar. De actieve gevechtscampagne van Oscar Van Lembergen is echter van korte duur. Reeds op 6 oktober 1914 wordt hij bij een tegenaanval tijdens een lijf-aan-lijfgevecht met bajonet in Lint (tussen Duffel en Lier aan de Nete) gewond en afgevoerd naar een hospitaal. De aard en de ernst van de verwonding zijn onduidelijk. Op 10 oktober verlaat hij het hospitaal en vervoegt hij zijn regiment. Vijf dagen later wordt hij in onderhoud geplaatst bij de tweede compagnie der uitgeschakelden. Van Lembergen vertrekt op 26 oktober in verlof zonder soldij. Op 5 februari 1915 herneemt hij de dienst tot hij op 21 maart 1915 in het Hospitaal Jeanne d' Arc in Cherbourg (Frankrijk) terecht komt 'tengevolge van een ziekte die hij oploopt tijdens de dienst'. Hij wordt er pas op 7 augustus ontslagen en overgebracht naar een hersteloord voor militairen in Cherbourg. Zijn inlichtingenblad vermeldt niets over zijn ziektebeeld.

Op 3 april 1916 verhuist Oscar Van Lembergen van het hersteloord in Cherbourg naar het Kamp van Auvours dat dienst doet als opleidingscentrum voor Belgische infanteristen. Er breekt voor hem een weinig benijdenswaardige tijd aan. De woon- en leefomstandigheden zijn er erbarmelijk. Eind mei belandt Oscar in het Camp van Ruchard, een hersteloord in het Franse departement Indre et Loire, waar de geplaatste soldaten zo mogelijk nog zieker worden. Op 20 juni belandt hij in een 'school' voor (metaal)draaiers in Moisson, een stad in de regio Ile de France die bekend staat om zijn vele technische opleidingsmogelijkheden. Ook Groot-Brittannië blijft voor Oscar Van Lembergen niet onbekend, want

op 24 augustus 1916 verhuist hij naar Birtley en gaat er in (herstel)verlof zonder soldij. In dat verband verklaart zijn vader Albien in een inlichtingen- en vragenblad aan de N.S.B. (Nationale Strijdersbond van België) in 1927 dat 'wij niet kunnen verklaren hoe lang de afgestorvene aan 't front is geweest, maar meest in Engeland ziek'. Op 1 oktober 1917 keert hij terug naar het vasteland. Tijdens zijn bijna ononderbroken ziekte- en herstelparcours ontmoet Oscar vermoedelijk in de omgeving van Calais de Française Louise Elise Ludivine Vallerant, geboren in Cauville-sur-Mer op 5 mei 1884 en dochter van Louis Aristide en Constance Elise De Horlaville. Ze treden op 5 november 1917 in haar woonplaats, het Franse Gonfreville-l'Orcher (departement Seine-Maritime), in het huwelijk. In 1918 wordt Oscar opnieuw ziek en na een opname in het hospitaal vervoegt hij op 10 oktober terug het 1e Linieregiment. Dan blijft een hele tijd stil, tot er weer informatie opduikt uit begin 1919 over verschillende ziekenhuisopnames en verlofperiodes. De gezondheidstoestand van Oscar Van Lembergen verslecht. Hij hoest bloed op, wat de gevreesde longziekte tuberculose (tbc) verraadt. 'De teringlijders werden naar 't Zuiden gezonden' is de enige zin in de verhandeling 'De Gezondheidsdienst tijdens den Oorlog' uit 1921 van krijgsoficer I.J. Van Der Ghinst van het 9e Linieregiment. De woorden onthullen koel en zakelijk het droevige lot dat talrijke ongelukigen zoals Oscar Van Lembergen te wachten stond. In Frankrijk bestaan tijdens de oorlog vier tbc-hospitalen van het Belgisch leger: in Montpellier (departement Hérault), Chambéry (Savoie), Faverges (Haute-Savoie) en Saint-Jean-Cap-Ferrat (Alpes-Maritimes). In totaal worden in deze hospitalen ongeveer 2000 tbc-lijders verzorgd waarvan er 12% overlijdt.

In de naweën van de oorlog, op 17 februari 1919 komt Oscar na een lange reis terecht in Villa Les Cèdres - Col du Caire in Saint-Jean-Cap-Ferrat. De riant ingerichte villa - van Koning Leopold II - met prachtige bijhorende tuinen doet dienst als Belgisch Militair Hospitaal. Onder de Zuid-Franse zonen genoten teringlijders als Oscar van rust en medische bijstand. Krijgsoficer Albert Jan Van Driessche (°Grembergen 16 mei 1885, †Sint-Niklaas 19 augustus 1961, zoon van Karel Lodewijk en Joanna Catharina Van Wiele) is in dit prachtige complex één van de behandelende artsen. Dokter Van Driessche belandt in Cap-Ferrat na zijn werkzaamheden in het koloniedistrict van Zuid-Wales (GB), waar hij zich na zijn vertrek uit België in 1915 specialiseert in de behandeling van stoflong en tuberculose. In het prachtige domein van Les Cèdres bekwaamt hij zich verder in de pneumologie. Les Cèdres wordt opgedoekt eind mei 1919. Dokter Van Driessche maakt daarna nog naam in Sint-Niklaas als longspecialist. Voor Oscar Van Lembergen komt alle hulp echter te laat. Zijn jarenlange zwakke gezondheid is niet opgewassen tegen de verwoestende tbc. Hij overlijdt in Les Cèdres op 17 april 1919 om 14 uur. De doodsoorzaak luidt: 'tuberculeuse-meningite' waarbij

de meningitis of hersenvliesontsteking het rechtstreekse gevolg is van de tbc. Zijn echtgenote Louise is er volgens de overlijdensakte niet bij. En zo sterft Oscar zoals vele oorlogsmakkers: goed omringd maar toch eenzaam en vooral heel ver van huis en van zijn dierbaren.

Hij wordt reeds de volgende dag vlakbij begraven, op de Belgische Militaire Begraafplaats aan Les Cèdres, naast het kerkhof van Sainte-Hospice. Hij krijgt het graf nummer 110. Het is het enige Belgische graf, te herkennen aan de nationale driekleur, dat een platte grafsteen heeft gekregen. Het doodsprentje van Oscar Désiré Van Lembergen vermeldt zijn correcte overlijdensdatum en is gedrukt bij De Hovre in Oudegem en volledig in het Frans opgesteld. Eén alinea van de rouwtekst is rechtstreeks gericht aan Oscars echtgenote Louise Vallerant. De weduwe ziet trouwens af van haar uitkering ten gunste van de ouders, broer en zussen van haar overleden echtgenoot.

Deze bijdrage is reeds verschenen in 'Kleine helden in de grote oorlog. Dendermondenaars en hun verhaal over Wereldoorlog I'. Dit is een uitgave van het stadsarchief Dendermonde onder de eindredactie van Thomas Verwaeren.

Stamboekblad van Oscar van Lembergen waarin zijn persoonsgegevens en gegevens betreffende zijn militaire loopbaan staan beschreven.

Loopgraf

24

Van angst verlamd gewoon en dicht de mazen van het net. Het zicht beperkt tot smal. Het loopgraf is

een valstrik op de loer. Hij lag al gauw te kijk in onderdelen vreesde steeds de kazemat

voorbij het laatste schot. De dood wist hij op afstand wordt verkeerd geschat. Vergeef hem al de schrik

het omzien en het onvermogen.

Etienne Colman
Uit 'LOOPGRAF'
Uitgeverij C. de Vries-Brouwers

Grafzerk van Oscar Van Lembergen op het kerkhof van Sainte-Hospice, Frankrijk.

Belgische soldaten in het tentenkamp van Auvours.

De als Belgisch Militair Hospitaal ingerichte Villa Les Cèdres in Saint-Jean-Cap-Ferrat te Frankrijk.

AANKONDIGINGEN

ACTIVITEIT MENSCHEN IN DEN GROOTEN OORLOG

Wat: in het kader van Toast Literair: voorstelling 'Menschen in den Grooten Oorlog' door Tine Ruyschaert en Bart Cafmeyer, met zang en piano door Arnold Sercu.
 Wanneer: zondag 18 januari 2015 om 10 uur
 Waar: Zaal Parochiehuis 't Veer, Hoogstraat 2 te 9260 Schellebelle
 Organisatie: Davidsfonds Schellebelle
 Toegangsprijs: € 15 (€ 13 voor Davidsfondsleden), Nieuwjaarsontbijt inbegrepen.
 Inlichtingen en inschrijvingen: Marc Moens -09 369 63 25 - marc.lydie@skynet.be

PUBLICATIE CRONYCKE VAN DE OUDHEIDKUNDIGE KRING VAN HET LAND VAN DENDERMONDE

In het tweemaandelijks mededelingenblad van de Oudheidkundige Kring van het Land van Dendermonde zal in 2015 – zoals ook in 2014 - in elk nummer een bijdrage verschijnen in verband met de Eerste Wereldoorlog in onze streek. Hou dit dus zeker in het oog!

PUBLICATIE DENDERMONDE BRANDT

Als afsluiter van het herdenkingsjaar 'Eerste Wereldoorlog Dendermonde 1914-2014' werd in december 2014 door het Provinciebestuur Oost-Vlaanderen een omvangrijk boek uitgegeven, samengesteld door gedeputeerde Jozef Dauwe en conservator-archivaris Aimé Stroobants. Het boek (ca. 500 blz., 600 afbeeldingen op groot formaat, vierkleurendruk, harde kaft) geeft door middel van unieke prentbriefkaarten en foto's een beeld van Dendermonde voor, tijdens en na de Eerste Wereldoorlog. Het vormt een uniek kijkboek, dat ons meeneemt doorheen de straten en langs belangrijkste gebouwen uit de 19de eeuw. Geïnteresseerden kunnen zich in het Zwijveke-museum of de Dienst voor Toerisme van dit boek aanschaffen tegen de prijs van 45 euro.

PUBLICATIE DE EERSTE WERELDOORLOG OP GRONDGEBIED QUATRECHT

Op 7 september 1914 marcheerden duizenden Duitse soldaten over de Brusselsesteenweg in Kwatrecht, op weg naar Gent. Ter hoogte van de spoorwegviaduct werden ze tegengehouden door Belgische soldaten. Een tweede treffen vond plaats op 9 en 10 oktober en toen vielen in Kwatrecht ook de meeste doden. Deze verhalen over oorlogsgeweld in Kwatrecht schreef Rolande Van Heden neer in haar boek. Het boek kost €10. Te koop in de gemeente Wetteren. Voor meer informatie verwijzen wij door naar Rolande Van Heden.

PUBLICATIE GREMBERGEN IN DE GROOTE OORLOG

In zijn boek geeft Raph Vermeir van de Werkgroep Geschiedenis Grembergen een overzicht van de gebeurtenissen in Grembergen gedurende de Eerste Wereldoorlog en nadien, met bespreking en foto van de betrokken personen. Het boek kost €20. Meer informatie kan u bij de Werkgroep Geschiedenis Grembergen bekomen.

PUBLICATIE LEBBEKE 14-18

Het jaarboek 2014 van de heemkring van Lebbeke staat helemaal in teken van de Eerste Wereldoorlog. Het jaarboek brengt in meer dan 500 pagina's het Lebbeekse verhaal. Het boek kost €25 (€35 incl. verzendingskosten) en is verkrijgbaar door overschrijving op rekeningnummer BE93 0011 9769 4867 van Heemkring Lebbeke met vermelding van naam en adres. Voor meer informatie verwijzen wij u door naar de Heemkring van Lebbeke.

PUBLICATIE DE GROOTE OORLOG AAN DEZE EN GENE ZIJDE VAN BUGGENHOUTBOS

Vier vrienden (Wouter Robberechts, Bert Heyvaert, Bart Legroux en Koen Robberechts) zetten het verhaal van de oorlog in Buggenhout en Merchtem in de kijker. Gelegen op de door de Duitsers ingestelde grens tussen Etappengebied en Gouvernementsgebied, genoten beide gemeenten een ander bezettingsregime. Deze tweedelige publicatie brengt de lezer terug naar de 'Grote Oorlog' in onze regio aan de hand van belevenissen, verhalen, anekdotes en feiten. In het eerste deel maak je kennis met het dagelijkse leven in Buggenhout en Merchtem. Deel twee neemt de lezer mee op verkenningstocht door beide gemeenten, op zoek naar zichtbare sporen en littekens die vandaag nog een verhaal kunnen vertellen over de gebeurtenissen van toen. Bij het onderzoek werden heel wat archiefstukken en beeldmateriaal gebruikt, waarvan sommige stukken nooit eerder werden gepubliceerd. Het boek is te verkrijgen bij Standaard Boekhandel.

PUBLICATIE OOGGETUIGEN VAN HET GEVECHT OM DE SCHELDE EN DE DURME

Het boek 'Ooggetuigen van het gevecht om de Schelde en de Durme' van Hugo De Looze behandelt de gebeurtenissen tijdens de eerste maanden van de Eerste Wereldoorlog in Grembergen, Hamme, Kastel, Moerzeke en Waasmunster. De mobilisatie eind juli 1914 zorgde ervoor dat kermissen en andere feestelijkheden werden afgelast. Fabrieken vielen stil, bewoners werden werkloos en een deel van de bevolking moest noodgedwongen ondersteund worden om geen honger te lijden. En dan zaten de Duitsers nog niet eens in Brussel! De eerste inname van Dendermonde op 4 september ging gepaard met een massa vluchtelingen. Het oorlogsgeweld had Grembergen, Hamme, Kastel, Moerzeke en Waasmunster nu volledig in zijn greep. Toch zou het tot 9 en 10 oktober 1914 duren vooraleer die gemeenten door de Duitsers werden veroverd. Door hun ligging en de verplaatsingen van het Belgische en het Duitse leger vormden voornoemde gemeenten één geheel in de bewegingsoorlog. Voor meer informatie verwijzen wij u door naar de auteur, Hugo De Looze.

PUBLICATIE POËZIEBUNDEL LOOPGRAF

De vierde dichtbundel van de Hamse dichter Etienne Colman heet 'LOOPGRAF' en is geïnspireerd door de Grote Oorlog. Het werd een poëtische oorlogsverslaggeving van '14-'18. Colman schildert in de bundel zijn eigen dichterlijke Guernica. Hij beschrijft wat hij zou kunnen gezien hebben als hij met insectenogen over de slagvelden zou hebben gevlogen. De 52 gedichten, net zoveel als het aantal maanden dat die de oorlog heeft geduurd, beschrijven de ellende van soldaten en burgers. De verzen klinken als marsmuziek in de oren. Elk gedicht begint met de laatste woorden van het vorige en vormt zo een schakel in een ketting. De bundel is een ballade van dood en vernieling. Het boek is te verkrijgen in de betere boekhandel.

PUBLICATIE VLAANDERENS SLAGVELD

Het boek 'Vlaanderens slagveld' van Louis Windey telt 180 pagina's en meer dan 200 foto's. Windey putte inspiratie uit zijn interesse voor krijgskunde. De veldslagen om Ieper en het Westelijke front in Vlaanderen komen uitgebreid aan bod. Meer informatie kan je opvragen bij de auteur zelf op Louis.Windey@telenet.be.

PUBLICATIE KLEINE HELDEN IN DE GROOTE OORLOG

In dit boekje krijgen 6 Dendermondenaars die de Grote Oorlog meemaakten een gezicht. Het Dendermondse Stadsarchief reconstrueerde samen met enkele lokale heemkundigen hun relaas. Een zoektocht in verschillende archieven leidde tot boeiende verhalen over de leefwereld van soldaten en burgers uit Groot-Dendermonde zoals: een 16-jarige jongen uit Sint-Gillis-bij-Dendermonde, een soldaat uit Appels... Het boekje, dat 57 bladzijden telt en 6 euro kost, is rijkelijk geïllustreerd met foto's en archiefdocumenten. Verkrijgbaar in het Stadsarchief, de Dendermondse Stedelijke Musea, het Vleeshuismuseum en de Dienst Toerisme van Dendermonde.

PUBLICATIE BANGE SEPTEMBERDAGEN

Het boek 'Bange Septembere dagen' van Paul Putteman telt 411 bladzijden en bevat 220 foto's en 25 kaarten in kleur. In het boek schetst de auteur de gebeurtenissen in de regio Dendermonde binnen de algemene internationale en nationale context en gaat vooral op zoek naar verklaringen voor de militaire activiteiten en wandaden. Waarom veroverden de Duitsers bijvoorbeeld drie maal Dendermonde om er dan nadien onmiddellijk terug uit weg te trekken? Wat was de reden waarom Duitse militairen zo gruwelijk, op bijna sadistische wijze optraden tegen de bevolking? Het boek is te koop voor de prijs van €22,5 bij de dienst Toerisme en in de Stedelijke Musea van Dendermonde. Tegen de prijs van €28 wordt het boek aan huis geleverd. Bestellen kan in dat geval via putteman.paul@gmail.com.

PUBLICATIE TEGEN-STRIJD. DE BELEVING VAN DE EERSTE WERELDOORLOG IN HET LAND VAN DENDERMONDE.

Deze publicatie omvat het historisch onderzoek waarrond de tentoonstelling 'Tegen-Strijd, de beleving van de Grote Oorlog in het Land van Dendermonde' is opgebouwd. Het boek is opgevat rond zes tegenstellingen en draait vooral rond de beleving van de dagelijkse realiteit tijdens de oorlog. Het biedt veel ruimte voor historische nuance en wil via verschillende perspectieven een ruim en vaak verrassend beeld geven van de gebeurtenissen. Het boek is een uitgave van Davidsfonds Uitgeverij i.s.m. Geheugen Collectief en Erfgoedcel Land van Dendermonde. De publicatie is voor €25 beschikbaar in de boekhandel en kan ook gekocht worden bij Erfgoedcel Land van Dendermonde, de Dendermondse Stedelijke Musea en de Dienst Toerisme van Dendermonde.

PUBLICATIE MARTELAARSSTEDEN

Begin juni verscheen het boek 'Martelaarssteden. België, augustus-september 1914', dat het verhaal brengt van de wandaden van het Duitse leger in Visé, Aarschot, Anthenne, Tamines, Dinant, Leuven en Dendermonde in augustus en september 1914. Het boek telt 458 bladzijden en kost € 25. Het boek is verkrijgbaar in het Zwijvekemuseum en bij de dienst Toerisme van Dendermonde.

Achterblad

KERSTMIS IN DE LOOPGRAVEN

Een bijdrage van Louis Windey, Heemkring Osschaert Hamme.

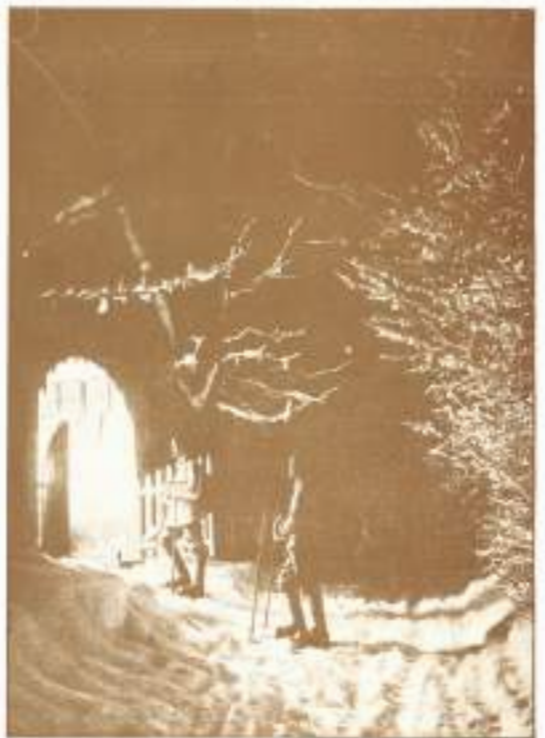
De laatste twee reeds zelden de... Kerstmis... de laatste twee zelden... Kerstmis... de laatste twee zelden...

Engelische soldaten... Kerstmis... de laatste twee zelden...

...kerstmis, Engeland, Duitsers... Kerstmis... de laatste twee zelden... Kerstmis... de laatste twee zelden...

...kerstmis, Engeland, Duitsers... Kerstmis... de laatste twee zelden... Kerstmis... de laatste twee zelden...

Duitse... Kerstmis... de laatste twee zelden...

...kerstmis, Engeland, Duitsers... Kerstmis... de laatste twee zelden... Kerstmis... de laatste twee zelden...

Artikel uit het Vlaams Geïllustreerd Weekblad 'Vlaamsch Leven', nr. 13, 26/12/1915. Privé-collectie Louis Windey.

ERFGOEDBANK LAND VAN DENDERMONDE

Dit beeld is terug te vinden op de erfgoedbank Land van Dendermonde. Daarnaast zijn er nog talloze andere beelden rond de Eerste Wereldoorlog te vinden. Surf dus zeker eens naar www.erfgoedbanklandvandendermonde.be.

Sinds de lancering van de erfgoedbank half september 2014 hebben al enkele honderden erfgoedliefhebbers de site bezocht. Een mooi resultaat en bewijs dat er binnen de regio heel wat belangstelling is voor erfgoed. Ondertussen worden nog elke dag nieuwe beelden ingeladen en van informatie voorzien. Het loont dus de moeite om regelmatig opnieuw te gaan kijken naar de thema's die je interesseren.

Ook het verzamelen van materiaal gaat door: beelden en documenten rond de Eerste Wereldoorlog zijn dus nog steeds welkom!

Opesing koe door bezetter in Wetteren. © Stefanie Raman

Loopgraf 7
Zijn eerste dode slaapt, de grijs van Breughel op de lippen. Slijk en slijm van bloed gekleurd. Hij kijkt niet. Schaamteloos en eerlijk ligt hij daar de gave van het spreken is hij kwijt. Sacrale achtig krijgt hij niet. Reeds blaast de wind zijn haren weg. In niemandsland de tijd bevroren dagen eender ligt hij moederziel alleen.

Etienne Colman
Uit 'LOOPGRAF'
Uitgeverij C. de Vries-Brouwers

EDGARD BLANQUAERT, STRIJDER BIJ DE KOLONIALE STRIJDMACHT IN CONGO

Een bijdrage van Jozef Van Gucht, Heemkring Ter Palen Buggenhout.

Edgard Blancquaert wordt op 20 juni 1894 als tweede kind in een gezin van elf geboren in de Brusselmansstraat 14 in Opdorp. Daar bevindt zich trouwens een in 1968 onthulde gedenkplaat ter ere van deze eminente taalgeleerde. Zijn vader Remi en zijn moeder Marie-Justine de Bourdeaud'huy werken beiden in de Opdorpsse gemeenteschool. In 1905 gaat Edgard van de gemeenteschool naar het atheneum in Mechelen waar hij als primus zijn middelbare studies beëindigt in de Grieks-Latijnse. In 1912 schrijft hij zich in aan de faculteit Letteren en Wijsbegeerte van de Gentse universiteit waar hij Germaanse filologie volgt. Enkele dagen voor het uitbreken van de oorlog beëindigt hij de kandidatuur van die studie.

In zijn in 1962 verschenen 'Klasse 1914' beschrijft Edgard zijn jeugd in Opdorp en zijn soldatenleven. Dit autobiografisch werkstuk blijft, 50 jaar na datum, best leesbaar en biedt een uitstekende kijk op die bewuste periode in zijn leven.

Het verhaal van zijn soldatenleven heeft een opmerkelijke inleiding: "Aanvankelijk was de oorlog voor mij, onverbeterlijke romanticus, een groot avontuur, waarin ik zo spoedig mogelijk in gemengd in wou zijn. Op 7 augustus haalde ik op het gemeentesecretariaat in Opdorp de identiteitspapieren die ik nodig had voor mijn inlijving als vrijwilliger en trok ermee naar de kazerne te Dendermonde, waar het wervingskantoor was ingericht. Men was er overrompeld met kandidaat-vrijwilligers. Als zodanig werden echter de militieplichtigen van de klasse 1914 waartoe ik behoorde, niet aanvaard. Die zouden op tijd en

stond wel worden opgeroepen..."

Edgard blijkt van geen kleintje vervaard, zo getuigt het relaas van zijn belevenissen tijdens de eerste twee oorlogsmaanden. Na zijn niet-aanvaarding gaat hij voor één dag aan de slag op het wervingsbureau, maar keert dan terug naar Opdorp. Hij trekt er met zijn broer Louis op uit om een vriend, Louis van den Steen, op te zoeken in de omgeving van Namen. Ze zijn er getuige van de bombardementen op Dinant en keren daarna terug naar Opdorp. Korte tijd later, vergezeld van twee meisjes die ook een verwant willen bezoeken, trekt hij naar Brussel om zijn broer en schoonzus op te zoeken. Het wordt zijn eerste ontmoeting met de Duitsers. Een ulaan vraagt hem de weg naar Zellik en dichter bij Brussel kruist hij al groepen Duitsers. Het gezelschap besluit dan veiligheidshalve om via Buggenhoutbos terug te keren naar Opdorp, dat ondertussen duidelijk door Belgische soldaten bezet is.

Een volgende tocht voert hem naar Kapelle-op-den Bos, waar hij voor bevriende onderwijzers uit Opdorp gaat kijken of hun woning nog intact is. Dankzij zijn uitstekende kennis van het Duits kan hij zich bij een controle vrij praten. Na de beruchte 'vliegende maandag' slaat ook in Opdorp de paniek toe: zijn zieke vader vertrekt naar Berlare, zijn moeder en zussen zoeken, via Boom, hun heil in Antwerpen.

Edgard maakt zowat een afscheidstournee. Hij bezoekt eerst zijn verloofde in Den Haan die hij nooit meer zal terugzien. Hetzelfde geldt voor zijn zieke vader. Moeder Marie-Justine geeft hem 60 frank... Eind september neemt

hij in Antwerpen als vrijwilliger dienst. Als snel wordt hij in Kontich-kazerne ingelijfd bij de 3^e Jagers te Voet die omwille van hun gekke ronde groene hoedje met gele band de bijnaam 'kanarievogels' kregen.

Na een aantal militaire omzwervingen komt hij terecht in het Franse Caen voor zijn basisopleiding. Hij krijgt vervolgens een officiersopleiding van vijf weken in Gaillon en komt in maart 1915 als sergeant van het 1ste Linie, terecht in de beruchte sectoren Diksmuide en Ramskapelle. Allicht laat hij er zich opmerken, want in oktober 1915 wordt hij al bevorderd tot onderluitenant. Maar Edgard 'wil de Kongo zien'. Hij meldt zich als vrijwilliger voor de koloniale troepen en wordt aanvaard als reserveofficier van de Force Publique. Op 21 maart 1916 vertrekt hij vanuit Bordeaux met de 'Europe' (11.000 ton, half vrachtboot- half passagiersschip) en arriveert in Boma op 16 april waar hij zich ter beschikking moet stellen van generaal Tombeur, commandant van de Belgische troepen aan de oostgrens.

De reis gaat verder naar Matadi. Edgard stelt tot zijn verbazing vast dat er inkomrechten dienen betaald te worden op de uitrusting en wapens. Hij wordt ook nog eens beroofd van een bankje met een waarde van 100 frank, een heel bedrag in die tijd. Hij concludeert laconiek dat de inlander niet hetzelfde gevoel heeft als Belgen 'voor het mijn en het dijn'.

De tocht van veertig dagen, soms te water en dikwijls te voet, brengt hem tenslotte op het eiland Kwidjui in het Kivumeer. Hij slaat er een dreigende opstand neer en is er gedurende negen

maanden ook administrateur, volksteller en wegeaanlegger. In juni 1917 bevindt Edgard zich in Dar-es-Salam aan de Indische Oceaan waar hij bevorderd wordt tot eerste luitenant. Getroffen door malaria, scheidt hij op 6 maart 1918 in op de 'Océan' en bereikt Marseille op 6 april 1918 na tussenstops in Zanzibar, Djibouti en de doorvaart van het Suezkanaal. Hij concludeert nuchter dat hij precies twee jaar en drie weken is weg geweest.

In september behaalt hij zijn eerste doctoraat. Na de wapenstilstand kan hij eindelijk terug naar Opdorp. Een van zijn zussen is ondertussen aan de Spaanse griep overleden en zijn afwezigheid bij de dood van zijn vader stort hem in een depressie waarvoor in het militair hospitaal van Brussel moet verblijven. In augustus 1919 verlaat hij het leger. Er wacht hem een schitterende academische carrière, met als hoogtepunt het rectoraat van de Gentse universiteit in 1944.

Op 29 september 1964 overlijdt Edgard Blancquaert, 70 jaar oud, in Maria-kerke bij Gent. Binnen Buggenhout en Opdorp is hij meer dan waarschijnlijk de oud-strijder van '14-'18 met de hoogste militaire graad.

Bronnen:

BLANQUAERT E., *Klasse 1914*, uitgegeven in privéedruk, Michiels-Tongeren, pp. 113-259

WOORD VOORAF

DEZE memoires zijn een getuigenis. Zij vertellen de jeugd van een Vlaamse jongen van de klasse 1914. Zijn generatie heeft in haar vroegste jaren de belle époque gekend, het pauperisme en wat zich tussen beide beweegt. Zij heeft vooral ook de oorlog meegemaakt, waarmee een tijdperk werd afgesloten en een ander zou beginnen.

Ik vertel daarover naar mijn beste vermogen wat in mijn geheugen staat geprent, aangevuld met luttele nota's uit de oorlogstijd. Sommige details kunnen overbodig of naïef lijken; ik heb ze niet geschrapt omdat zij, op de keper beschouwd, bijdragen tot het beeld van het geheel. Ik heb niets willen verbloemen, noch aandikken, noch verdunnen. Ik maak geen aanspraak op heldenmoed, want ik heb schrik gehad zoals de meesten; maar ik heb mijn schrik kunnen bedwingen, vooral waar ik verantwoordelijkheden te dragen had.

Ik draag mijn boek op aan de nagedachtenis van hen die sneuvelden en aan de nog levende kameraden van 1914-1918. Die kameraadschap leeft nog steeds in ons. Zij is het mooiste wat wij van die tijd hebben bewaard.

Klasse 1914 (1962)

Sjouwen met wapens door het oerwoud.

Een opmerkelijke postkaart uit Congo, die het niet bezette Poperinge bereikte.
© Wim Dierickx

Hommage aan Kamiel Van Belle, Baasrodenaar en held van de IJzer

Een bijdrage van Peter Sarens, Heemkring Baceroth Baasrode.

Wist u dat tot die kleine kern van helden uit de Eerste Wereldoorlog ook een bewoner van Baasrode behoort? Dat hij zijn leven op het spel zette om het Belgisch leger een overrompeling te besparen? Dat dankzij zijn onverschrokkenheid en inzet de IJzervlakte kon worden overstroomd? Die soldaat was Kamiel Van Belle, geboren te Buggenhout (hoek Pastorijstraat-Nieuwstraat) op 13 oktober 1879 als tweede telg uit het gezin van Karel Lodewijk Van Belle. Kamiel was nog bitter jong toen zijn moeder, Caroline Van Linthoudt, overleed en zijn vader hertrouwde met Serafine Saerens. Bij de loting trekt hij een slecht nummer en wordt meteen ingelijfd bij het 2e Genie. Het leger kreeg hem niet klein. Na vier jaar legerdienst huwt hij op 19 juni 1903 met Maria Clementina Van Damme uit Baasrode. Hij vertrekt uit Buggenhout en sticht in Baasrode, waar hij werk heeft gevonden, een nieuw gezin. Uit de echtverbintenis komen vijf kinderen voort: twee zonen en drie dochters, namelijk Petrus, Livina, Francisca Joanna, François en Maria Francisca.

Kamiel, van niets of niemand bang, brengt de hele oorlog aan het front door, maar raakt ondanks de gevaarlijkste opdrachten nooit gekwetst. Het hoeft ons dan ook niet te verbazen dat men hem vrij spoedig 'Kamiel van den dievel' noemde. Op 18 oktober 1914 ging de Slag om de IJzer van start. Veldmaarschalk sir John French geeft de British Expeditionary Force opdracht naar Menen en Rijsel te vertrekken, maar dat opzet wordt door de Duitsers verhinderd. Ten zuiden van Nieuwpoort dringen de Duitsers bij Mannekensvere door en verjagen de Belgen uit hun verdedigingslinie. 's Nachts nemen de Belgische troepen wraak en kunnen enkele posities opnieuw innemen. Het succes is van korte duur: enkele uren later worden ze weer verdreven. Diksmuide komt onder vuur op 18 oktober 1914, maar de Belgische troepen wijken niet. Nieuwpoort staat in lichterlaaie en Lombardsijde wordt ingenomen nadat de Duitsers het Kanaal Plassendale-Nieuwpoort zijn overgestoken.

Diezelfde dag moeten de Belgen bijna al hun voorposten opgeven. Op 20 oktober 1914 staan de Duitsers aan de IJzer. Ze winnen steeds meer terrein op de Belgen.

Op 25 oktober 1914 is de situatie zo kritiek dat Koning Albert, opperbevelhebber van het Belgische leger, besluit om de polder tussen de IJzer en de spoorweg Nieuwpoort-Diksmuide onder water te zetten. Bij kapitein-commandant Nuyten rijpt het idee om via een gecontroleerde onderwaterzetting de Duitse opmars te stuiten. Hij laat de Veurnse onderzoeksrechter Emeric Feys een document tonen aan Kolonel Wielemans, de onderchef van de Generale Staf, waaruit blijkt dat Nieuwpoort in 1793 de Franse revolutionaire troepen een tijdlang opgehouden hebben door een onderwaterzetting. Feys, die een voorliefde heeft voor Vlaanderen en de historische IJzerstreek, heeft het document van zijn voorouders geërfd. Zijn erfenis zal onverwacht een hoofdrol spelen in het krijgsgesbeuren.

Diezelfde dag nog wordt Karel Cogge, toezichter van de Noordwatering van Veurne, op het stadhuis ontboden om de mogelijkheden van een inundatie te bespreken. Een eerste poging via het Oud-Veurnesas mislukt. Daarom wordt het idee van Karel Cogge verder uitgewerkt. Hij focust op de Noordvaart om de IJzervlakte onder water te zetten. Het debiet van de Noordvaart is driemaal groter dan dat van de Oude-Veurnevaart. Maar de Noordvaart ligt te dicht tegen de Duitse stellingen...

In de nacht van 29 op 30 oktober valt uiteindelijk toch de beslissing om de 'verlaat' van de Noordvaart te openen. Dit wordt uitgevoerd door kapitein Umé, korporaal Ballon, soldaten Cop en Kamiel Van Belle met medewerking van schipper Hendrik Geeraert. Zes uur lang stroomt het zeewater landinwaarts. Daarna worden de schuifdeuren weer gesloten om het water te beletten weer zeewaarts te vloeien. Door dit manoeuvre vier nachten na elkaar te herhalen, stijgt het water in het beoogde gebied met 10 à 30 cm. Week na week herhaalt dit scenario zich en met succes: de vlakte staat

Foto van Kamiel Van Belle, met zijn onderscheidingen op de borst gespeld. © Peter Sarens

blank over een breedte van 2 à 3 kilometer. De Duitse troepen die te Pervijze en Ramskapelle het front doorbroken hebben, raken ingesloten, verdrinken of worden krijgsgevangen genomen. De IJzerslag is ten einde. De Belgen hebben de controle over de afwatering van de streek (via een compagnie 'Sapeurs-Pontoniers'), al blijven de Duitsers de sluisen met hun zware artillerie bestoken. Als de sluis te Veurne wordt vernield, vullen de vier vrijwilligers een lichter met tonnen 'vaderlanderkes' om de controle over het water te behouden. Kamiel Van Belle en de drie collega-vrijwilligers

bedienen dagelijks de sluisen tot in mei 1915 als lid van een compagnie opgericht door kapitein Thys om de sluisen te bewaken.

De beloning die deze helden voor hun moedige taak ontvangen, staat niet in verhouding met de genomen risico's. Kamiel Van Belle en Frans Cop krijgen op 9 augustus 1964 wel een ontvangst op het stadhuis te Nieuwpoort waar de Koning hen na bijna een halve eeuw toch nog erkend voor de hun vaderlandse diensten. Kamiel werkt na de oorlog als meestergast voor 'Ateliers de Construction', waar hij een rustige oude dag sleet. Hij overlijdt op 9 juni 1969.

Op deze foto, v.l.n.r. Geeraert, Cop, Miss Fyfe, Thys, Van Belle, Lequarré, Fulgoni. © Peter Sarens

Loopgraf

15

*Hij stond daarnet hier aan mijn kant
van kraaien krassen en van ratten
knagen af te kijken, sabbelde*

*nog op zijn snor en stopte
fier zijn pijp. Nu zit hij stijf
ineengedoken in het slijk,*

*zomaar getroffen door de scherf
van een shrapnel. Met de gamel
op schoot. Dus uit zijn uniform*

zal men hem niet meer moeten snijden.

Etienne Colman
Uit 'LOOPGRAF'
Uitgeverij C. de Vries-Brouwers

SOLDAAT EN ZADELMAKER CAMILLE BIESEMAN AAN HET WOORD

Een bijdrage van Ludo Cosijns, Heemkring Ter Palen Buggenhout.

Op 25 januari 1895 wordt op de boerderij van Petrus Franciscus Bieseman en Henrica De Pauw in de Diepmeerstraat een zoon geboren: Camille. In 1914 schrijft Camille zich in als vrijwilliger voor het Belgische leger en werkt er als zadelmaker in de militaire ateliers aan de ransels en de uitrustingsstukken van de soldaten. Via Engeland arriveert hij in Calais (Kales in het Vlaams). Hij beleeft de gruwel van de oorlog ook in de loopgraven rondom Diksmuide waar hij brancardier wordt. "Zaterdagavond voor Buggenhout-kermis vlucht over de Schelde. Duitsers te Castel en naar Hamme gaan slapen met Frans [zijn broer, nvdr.] en Van Riet Frans. 's Maandags terug naar Castel om 's anderdaags naar huis terug te keeren. De Duitsers die alles hadden geplunderd waren weg. Voorgeod tehuis vertrokken den 16 september met Jan en Louis De Pauw van Wolverthem. Vernacht bij Peerken Joos, St.-Amands. Opgetrokken naar Bornhem waar we onze papieren kregen om onze weg te vorderen naar Selzaete. Ik ging over Temsche naar Cruybeke, kwam bij Tille en bij Peer in 't fort, nam den trein in Zwijndrecht en reed naar Selzaete waar wij rond 8 1/2 ure toekwamen. Daar hebben wij vernacht in de wachtzaal van 2e klas en 's morgens namen wij den eersten trein voor Gent om de vluchtelingen van Wolverthem daar te gaan vinden in het Feestpaleis.

Louis is bij de vluchtelingen gebleven en ik met Jan besloten van naar Engeland te vertrekken. Wij namen den trein voor Oostende, doch daar aangekomen zagen wij van ons inzicht af. Wij hadden teveel papieren noodig en moesten verschillende dagen onze toer afwachten. Wij reden onmiddellijk de duinen langs naar Blankenberghe en stapten af in Den Haan, van daar te voet naar Vlisseghem, waar we allerbest slapen vonden in den herberg 'Het Gemeentehuis'. De volgende dag schreef de burgemeester onze papieren voor vrij vervoer naar Waterland-Oudeman. Wij namen rond 10 ure den trein te Jabbeke (tusschen Oostende en Brugge) en reden naar Brugge (Ontmoeting van Gabriël Van Praet). Na enige uren wachters konden wij den trein nemen voor Eekloo, vandaar namen wij den tram tot Watervliet en dan te voet naar onze bestemming waar we Van der Plas vonden met zijn huisgezin. [...] Wij vertrokken te zamen naar Vlissinghen den 5 december 1914. Wij hebben daar vernacht op een soort zoldering met wel 200 vrijwilligers. 's Anderdaagsch was 't zondag en juist St.-Niklaas. Wij kregen onze reiskaart bij den consul en op den koop toe nog 2 gulden. Wij hebben in een boot geslapen en 's anderdaagsch vertrokken naar Engeland waar wij na 8 tot 9 uren zee aankwamen nog gezond en frisch. Jan met de meesten deel andere hadden de zeeziekte.

In Engeland waren wij bijzonder wel, doch spijtig dat wij 's anderdaagsch weer den boot op moesten voor Calais. Daar hadden wij ook niet te klagen, doch het slapen liet veel te wenschen over: eene laag stro en daarop slapen zonder deksel. Ik had ras werk gevonden in de zadelmakerij en begon te werken den 24 december. [...] Tamelijk veel plezier, zoowel op 't werk als op de straat. Wel gekend als muzikant. Duitse Zeppelin en vliegmaschinen komen bommen werpen. Angstig schouwspel. Alle Belgen van 18 tot 25 jaar zijn binnen geroepen en ik heb mij gaan laten opschrijven den 12 mei 1915 op het stadhuis van Calais. Zwemmen en visschen vangen in de zee. Hanengevecht. Zang en muziek in de cafés. Ingespoten voor den tyfus, 2 dagen vrij van dienst. (11 juni 1915) Veel plezier en vermaak op 't arsenaal met alle koddige uitspraken bijv: Men zegt aan een voorbijgaande: Er zijn er weer 500 gevallen hé ! Ja, waar? Zijn 't Duitsers? Nee, platluizen, ha, ha, ha en allen schieten in een schaterlach terwijl de gefoete, rood tot achter d'ooren er van door trekt. Gefoet met look Pekelharing... kot ... kot ... kot kedijt Wat voor toebak smoorde gij? Nieuw poeder der Duitsers . enz . Laatst adres in Calais: Loon Demassieux, Ancienne Route de Gravelines, Petit Courgain, Calais Onder de wapens geroepen: Conseil gepasseerd den zaterdag 17 Juli 1915. Vertrokken des anderdaagsch om 5 ure 's morgens. We reden langs Boulogne over Abbéville waar we 3 uren moesten wachten, en dan naar Eu, om af te stappen in Dieppe om 7 ure 's avonds. De volgende dag stonden we reeds in soldaat en onmiddellijk daarna op stap: gauche, droite, un, deux, un, deux. Woensdag, 21 juli, Nationale Feestdag. Nieuw vaandel door de stad gegeven. Algemeene voorstelling der vlag aan de recruten (revue). Gephotografeerd voor cinéma. Te Deum in de Kerk om 12 ~ ure. De luitenant zingt de Brabançonne. De orgel speelt God save the King en de Marseillaise en om te eindigen de Brabançonne. Het feest was schoon (Sonnerie, Portez armes des Soldats) Bijzonder feest en eetmaal. Om 3 1/2 ure uitgaan. Cercle des alliés, chocolat, zang, muziek, enz Redevoering door een Belgisch sergeant, daverende toesprekingen door Belgische, Engelsche en Fransche officieren, zowel als soldaten. Ingespoten voor de thypus den 26 juli voor de eerste maal. 3 dagen binnen te blijven (4 achtereenvolgende weken). Clairon gekregen de 29 juli. Naar Calais 18 oogst. Vertrokken naar Le Havre 13 maart. Frans vertrokken naar Chateauroux den 3 januari. Laatst adres in Le Havre: Mr. Anne Jean, Rue Lechiblier n° 6. Vertrokken aldaar den 5 mei 1916 naar St.-Lo (Manche)."

Dit artikel verscheen al eerder in het tijdschrift van Heemkring Ter Palen Buggenhout.

Naschrift

De Erfgoedcel Land van Dendermonde bouwt een duurzaam beleid uit voor het lokale roerend en immaterieel cultureel erfgoed, samen met de sector en de besturen in haar werkingsgebied. Hiervoor zet de erfgoedcel haar schouders onder het inventariseren, het beheer en behoud en het toegankelijk maken van dit erfgoed voor een zo breed mogelijk publiek. Ze bevordert daarnaast ook samen- en netwerking tussen erfgoedzorgers. Meer info: www.egclandvandendermonde.be

Rechtzetting

Op pagina 7 van de vorige oorlogskrant, bij het artikel Naar Duitsland, is de correcte bronverwijzing niet 'Archief HK Kalken, bekendmaking'. Wel correct is 'persoonlijke verzameling van Marcel Meys, voorzitter van 'Castellum, Vereniging voor Lokale Geschiedenis van Kalken en Laarne'.

COLOFON

Erfgoedcel Land van Dendermonde:

Stefanie Audenaert
Pieterjan Buggenhout
Frauke De Wilde
Chris Fierens
Maartje van der Laak
Dominique Van Swalm

Onderzoekers Geheugen Collectief vzw:

Aline Sax
Maarten Mahieu
Hannelore Vandebroek
Peter Van der Hallen
Jakob Ulens

Werkten nog mee:

André Van Damme
Cyriel De Bruyne
Etienne Colman
Heem- en Oudheidkundige
Kring Berlare
Heemkring Baceroth
Heemkring Osschaert Hamme
Heemkring Ter Palen
Buggenhout
Jozef Van Gucht
Louis Windey
Ludo Cosijns
Marc Van Gysegem
Patrick De Landtsheer
Peter Sarens
Stadsarchief Dendermonde
Thomas Verwaeren

Camille links achteraan als 'sellier' in Calais.